

KRÓNIKA

Lapunk 1978/4. számában (423.p.) már ismertettük azon törekvésünket, hogy a rendszeresen működő testületek, a könyvtárügy egészét érintő intézmények tevékenységével megismertessük olvasóinkat. Így minden évben foglalkozunk az OKT és a KMK munkájával, kétévenként az Egyetemi és a Főiskolai Könyvtárigazgatók Tanácsának tevékenységével. E célkitűzés keretében kerül most sor a két legfiatalabb testület munkáját bemutató írás közzülésére, amelyet két-évenként szeretnénk megismételni.

A MEGYEI KÖNYVTÁRIGAZGATÓK TANÁCSÁNAK TEVÉKENYSÉGÉRŐL

ARATÓ ATTILA

A Megyei Könyvtárigazgatók Tanácsa alighanem a legifjabb ilyen jellegű testülete könyvtárügyünknek. Éppen ezért először van módunk számot adni – a Könyvtári Figyelő szerkesztőinek jóvoltából – a Tanács munkájáról. – Talán helyesebb lett volna „munka és tevékenység” helyett híradásról beszélnünk, – hiszen a „csecsemőkort” alig elhagyott testület még csak „rácsodálkozott” környezetére, és most kezdi rendezni friss benyomásait, kialakítani magatartását. Ez az időszak mindenképpen a szárnybontogatásé volt. A testület igyekezett megkeresni sajátos feladatait, s e feladatoknak legjobban megfelelő munkamódszereket, és törekedett kialakítani arculatát. – Az első beszámolóban azonban a konkrét tevékenységen túl, tájékoztatni kell olvasóit mindarról, amit csak ilyenkor lehet elmondani; a születés körülményeiről, a Tanács vállalt funcióiról, szerepéről, s a mindezeket rögzítő szervezeti és működési szabályzatról.

A Tanács megalakulását formálisan 1979 második felében Egerben tartott igazgatói értekezleten jelentette be Juhász Jenő a Kulturális Minisztérium Könyvtári Osztályának vezetője. – A bejelentést az értekezlet elfogadta és Tanácsá alakulásának pillanatában megválasztotta elnökét és titkárát. – A tulajdonképpeni előkészítő munka ezután indult meg a Tanács vezetőinek és néhány tagjának, valamint a Könyvtári Osztály és a KMK vezetőinek részvételével. – A konzultációk a Tanácsnak a magyar könyvtárügyben betöltendő szerepéről, feladatköréről, működési, szervezeti rendjéről folytak. – Tekintettel arra, hogy mindezek a legtömörebben a Szervezeti és Ügyrendi Szabályzatban fogalmazódtak meg, – körülírás helyett – legcélszerűbbnek a Szabályzat szövegének leközlését tartjuk.

*A Tanácsi hálózati központi könyvtárak igazgatói tanácsának
szervezete és ügyrendje*

1. Az Igazgatói Tanács tagjai a tanácsi megyei könyvtárak igazgatói és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgatója.
2. Az Igazgatói Tanács testületi tanácsadó szerv, amely az Országos Könyvtárügyi Tanács részeként működik.
3. Az Igazgatói Tanács élén elnök áll, akit a Tanács tagjai egyszerű többségi szavazattal választanak meg a Tanács tagjai sorából. Az Igazgatói Tanács mindenkori titkára az OSZK–KMK Hálózatfejlesztési Osztályának vezetője.
4. Az Igazgatói Tanács elnöke tagja az Országos Könyvtárügyi Tanácsnak.
5. Az Igazgatói Tanácsnak megvitatási, véleményezési és javaslattevési joga van minden olyan témában, amely a lakóhelyi könyvtári ellátással, annak szervezeti, fejlesztési, tervezési kérdéseivel kapcsolatosak.
6. Az Igazgatói Tanács állásfoglalásait, javaslatait a Tanács elnöke közvetlenül vagy az OKT útján juttatja el a Kulturális Minisztérium Könyvtári Osztályához.
7. Az Igazgatói Tanács ügyrend és éves munkaterv alapján dolgozik. Az ügyrend és az éves munkaterv elfogadásáról az Igazgatói Tanács határozattal dönt. A Tanács évente két alkalommal a tavaszi és az őszi időszakban ülésezik.
- Rendkívüli ülést kell összehívni az elnök és a titkár együttes döntése esetén, a Művelődési Minisztérium Könyvtári Osztályának javaslatára és a tagok egyharmadának a téma megjelölésével benyújtott egybehangzó kérésére.
8. Az Igazgatói Tanács üléseinek előkészítéséről az elnökkel egyetértésben a titkár gondoskodik, és ellátja a tanács működésével kapcsolatos adminisztratív teendőket, összehívja a tagokat a Tanács üléseire, elkészíti az ülések jegyzőkönyveit és írásba foglalja a Tanács határozatait.

Alapigazság, hogy minden szabályzat próbája az idő és a benne foglaltak gyakorlati megvalósítása. – A mi esetünkben is így van, illetve lesz ez, de már itt szólnom kell néhány fontos tényről, illetve problémáról. –

A Szabályzatot a Tanács 1980 január 30–31 -én tartott ülésén fogadta el. – Hivatalosan ettől az időponttól számíthatjuk megalakulását és tevékenységének elkezdését. – Az alakuló ülés résztvevői úgy ítélték meg, hogy a Tanács életrehívása a közművelődési könyvtárügy eddigi fejlődésének eredménye, a megyei könyvtárak nagykorúságának elismerését jelenti; – ugyanakkor szerves része a könyvtárügyi irányítás megújulásának, amely a könyvtári alapjogszabályok megjelenése óta egyre inkább kibontakozik. Nyitás az irányítás hatékonyabbá tétele érdekében, a demokratizmus a bizalom talaján; másrészt magasabb követelmények támasztása a hálózati központokkal, vezetőikkel szemben, a fokozott együttműködés, öntevékenység, kezdeményezőkézség és nagyobb felelősség igénye alapján.

Bizonyos ellentmondás érezhető jelen írásom címe és a Szabályzat elnevezése (a tanácsi hálózati központi könyvtárak igazgatói tanácsának szervezete és ügyrendje) között. Ez az ellentmondás nem pusztán terminológiai jelentőségű, hanem abban a kérdésben fejez ki különbséget, hogy kik lehetnek a Tanács tagjai. A Szabályzat címe egyértelműen arra utal, hogy a megyei könyvtárakon túl is léteznek olyan jelentősebb tanácsi hálózati központok, amelyeknek vezetői bevonhatók a Tanács tagjai közé. Elsősorban a volt megyei jogú városok igazgatói jöhetnek számításba, hiszen a városok könyvtárügye egyre jelentősebb, specifikus problémái megoldása a közművelődési könyvtárakon belül is

sürgető. Ez a kérdés azonban még nyitott, – a Szabályzat első pontja érvényes! A Tanácsnak azonban lehetősége van bevonni tevékenységébe mindazokat, akik elősegíthetik alapfunkciója betöltését, sőt egyéni elbírálás alapján tagságának körét is bővítheti. Az eddigi tapasztalatok bizonyítják, hogy a napirendek színvonalát a nem tanácsstag szakértők jelenléte kedvezően befolyásolja; másrészt azonban az ülések résztvevőinek számát korlátozni szükséges, a Tanács „felhígulásának” megelőzése és döntésképeségének megőrzése miatt.

Mit végeztünk hát az eltelt másfél év alatt? A kérdésre az ülések és a napirendek ismertetésével adhatunk választ.

A Tanács 1980-ban három, 1981-ben (eddig) egy plenáris ülést tartott. A négy találkozón tizennégy (14) önálló napirendet tárgyalt meg. A napirendek anyagát munkabizottságok vezetői, vezető testületek képviselői, s a Tanács tagjai terjesztették elő. A jelentősebbeket felsoroljuk: a Tanács szervezeti és ügyrendi szabályzata, a könyvtári szakfelügyelet országos szabályozásának tervezete, kooperáció a helyismereti sajtófigyelésben, a könyvtárügy távlati cselekvési programja, és VI. ötéves terve, az OSZK Mikrofilm-tárának tevékenysége és javaslatai a megyei könyvtárak számára, szakmai irányelvek a tanácsai könyvtárak távlati fejlesztéséhez, a szentendrei ifjúsági fórum ajánlásai, az 1978-as megyei könyvtári helyzetfelmérés néhány tanulsága, a közönségkapcsolat a vezetés gyakorlatának és a könyvtári élet demokratizmusának szolgálatában.

Az előterjesztések többsége alapos, az eredményeket és gondokat egyaránt feltáró, elemző jellegű volt. A tanácskozások színvonala az előterjesztésekhez igazodott. A viták során számos – természetesen a közművelődési könyvtárakat érintő, őket foglalkoztató, sokszor nem is a tárgyalandó témához kapcsolódó – kérdés merült fel. A legjellemzőbbek: a Nemzeti Könyvtár (OSZK) helyzete, szerepe a magyar könyvtárügyben; a közművelődési és iskolai könyvtárak kapcsolatai, integrációjának problémái; a könyvtárosképzés rendszerének és a káderutánpótlás helyzetének ellentmondásossága; a gyermekek könyvtári ellátásának helyzete, elmaradása a szükségletektől és a követelményektől; a könyvtárak személyzeti és anyagi helyzetének esetlegessége, az állománygyarapítás szintjének csökkenése, a magasabb igények kielégíthetlensége; a könyvtári szolgáltatások ellenértékének kérdése; a könyvtárak technikai elmaradottsága; a tanácsai és szakszervezeti könyvtárak együttműködése; a hátrányos helyzetű olvasók és a betegek ellátása; a kötelezpéldány elosztás rendszere; a könyvtárközi kölcsönzés kérdései.

Az elhangzott javaslatok a Tanács állásfoglalásai minden tárgyalt témában segítettek az előterjesztők munkáját. A viták lényeges kérdésekre irányultak és elvezettek a megoldásra vezető feladatok kimunkálásához.

Az országos érdekű előterjesztések ilyen alkotó jellegű megtárgyalása mellett, a Tanács tagjai a megyei könyvtárak tevékenysége szempontjából is tettek igen hasznos javaslatokat az irányító szerveknek, és elfogadtak saját magukra „kötelező” határozatokat is. Néhány példa ezekből:

- a kecskeméti Megyei Könyvtár kísérletét a kurrens helyismereti sajtófigyelés kooperatív megoldására elfogadásra és támogatásra ajánlottuk a Könyvtári Osztálynak,

- javasoltuk, hogy a Könyvtári Osztály adjon támogatást a megyei könyvtárak országos érdekű és színvonalú kiadványainak kellő példányszámú megjelentetéséhez,
- a KMK-nak javasoltuk a megyei könyvtárak tevékenységének elemző vizsgálatát és a fejlesztést segítő típusmodellék kidolgozását.

Ezek a határozatok már a megvalósulás útján vannak.

Igen fontos kérdésekben hangzottak el javaslatok a hozzászólásokban is. Pl. a legutóbbi tanácsülésen többen megfogalmazták azt a kívánságukat, hogy a Könyvtári Osztály segítse elő a fenntartók és a megyei könyvtárak kapcsolatának fejlődését azzal is, hogy rendszeresebbé teszi a művelődési osztályok illetékeseinek informálását a közművelődési könyvtárak előtt álló feladatokról. Ettől azt várnánk el, hogy a megyei könyvtárak tevékenysége, valamint a tanácsi irányítás szemlélete és gyakorlata közelebb kerüljön és jobban szinkronban legyen az országos könyvtárpolitikai és szakmai követelményekkel.

Szólnunk kell még a Tanács munkájának két jellemzőjéről. Először a Tanács elkötelezettségéről a magyar könyvtári rendszer egészével szemben. Ennek keretében olyan programokat szerveztünk, amelyek az országos nagykönyvtárak jobb megismerését, kapcsolataink fejlesztését szolgálják.

Az elmúlt évben került sor az Országos Műszaki Könyvtár, és az Országgyűlési Könyvtár helyzetének, szolgáltatásainak tanulmányozására, helyszíni látogatás formájában. A megyei könyvtárak számára mindkét könyvtár szolgáltatásai nélkülözhetetlenek a tájékoztató munka színvonalának és bővítésének szempontjából. – A sort folytatni kívánjuk.

Tevékenységünk másik jellemzője az ülések helyszínének változtatása. Bebizonyosodott, hogy az ülések kihelyezése, vándorlása növeli a Tanács munkájának hatékonyságát. Behatóbban ismerhetjük meg egymás helyzetét, tevékenységét, többértű információcsere válik lehetővé. Jobb emberi légkört, és új kapcsolatok kialakulását eredményezik ezek az együttlétek, segítik a Tanács tagjainak kollektív-testületté formálódását.

Igen jónak és hasznosnak ítéljük a Tanács és a Könyvtári Osztály, illetve a KMK kapcsolatát. Munkánk megbecsülését látjuk abban, hogy az irányító szervek vezetői résztvesznek a Tanács ülésein, a témák vitáin. A Könyvtári Osztály vezetője rendszeresen tájékoztatja a Tanácsot a két ülés közötti időszak jelentősebb eredményeiről, az OKT tevékenységéről, és a könyvtárügy előtt álló aktuális feladatokról. Másrészt közvetlenül szereznek tapasztalatokat a tanács munkájáról, résztvesznek javaslatainak kialakításában. Úgy hisszük, hogy azok az információk is igen hasznosak az irányításban dolgozók számára, amit a Tanács tagjai az üléseken, vagy kötetlen beszélgetés formájában adnak a könyvtárak helyzetéről, eredményeikről és gondjaikról.

Beszámolónk elején híradásra vállalkoztunk csupán. Nem is tehattünk mást, a mérleg megvonásához ez az időszak kevés. Az összegzés jogán azonban szerénytelenség nélkül leírhatjuk, hogy a Tanács megfelelt a vele szemben támasztott elvárásoknak, és eredményesen látta el feladatát.

Utalunk itt arra is, hogy nem érezzük kihasználtként a Tanács nyújtotta lehetőségeket. Tulajdonképpen a plenáris ülésekről tudtunk beszámolni. Ebben az időszakban még kevés volt az önkéntes feladatvállalás, társulás, egy-egy probléma gyakorlati megoldására.

Nem hoztunk létre munkabizottságokat sem. Ennek egyik oka, hogy pl. az Országos Könyvtárügyi Tanács az elmúlt évben feszített tempójú munkát végzett, igen sok munkabizottságot hozott létre, melyekben a Tanács tagjainak többsége tevékenyen dolgozott, néhányan több témában is. Nem hátrányos ez a Tanács szempontjából sem, hiszen területünk fontos kérdéseit dolgozták fel, és a tanulmányok egy részét üléseinken is megtárgyaltuk.

Végül a jövőben kell meggyőző választ adnunk arra a kérdésre, amit magunknak tehetünk fel. Mi a különbség az igazgatói értekezlet és a tanácsülések között? Egyáltalán milyen irányban fejleszthetjük tevékenységünket? Úgy érezzük nagyobb hangsúlyt kell kapnia a Tanács plenáris ülések közötti létezésének, tagjai önkéntes feladatvállalásának. Igen sokat tehetünk még területünkért, pl. a megyei könyvtárak közötti szintkülönbségek csökkentéséért, az együttműködés fokozásáért, az optimális megyei könyvtári modell kidolgozásáért, a nagyobb közös érdekű feladatok feltételeinek együttes biztosításáért stb.

Ezekre a kérdésekre keressük a választ közösen a Tanács ez évi őszi ülésén. Remélem, hogy a legközelebbi beszámolómk már a magunk elé tűzött feladatok eredményes teljesítéséről adhat számot.

AZ OSZTRÁK KÖNYVTÁRÜGYI TANÁCS 1966-ban alakult át Könyvtár- és Szaktájékoztatásügyi Tanácscsá, amely arra hivatott, hogy tanácsaival alátámassza a tudományos és kutatásügyi minisztert azokban a hatáskörébe tartozó döntésekben, amelyek az általános kormánypolitika, valamint a tudományos könyvtár-, dokumentáció- és tájékoztatásügy kérdéseinek összefüggő intézését érintik. Feladatkörébe elsősorban koordinálási feladatok, szakvélemények adása és kidolgozása, a könyvtárak és információs fórumok ellenőrzése (szemléje) tartozik az illetékes minisztériumokkal, jogi személyekkel egyetértésben, azok részvételével, külön megbízásuként. Kizárólag személyi tagjai vannak, az elnöklést a tagságot és az ügyvitelt ügyrend szabályozza. Az ügyvitel támogatására az osztrák nemzeti könyvtár alkalmazottai bevonhatók. Az üléseket vagy a tagok javaslatára hívják össze, vagy akkor, ha az elnök szükségesnek tartja. Az ülések nem nyilvánosak. Az elnök által előterjesztett előzetes napirend a tagság többségi szavazatával válik véglegessé, ugyancsak szótöbbséggel hozza a tanács határozatait is. Az ellenvélemények az ülés jegyzőkönyvébe felvehetők. A Tanács tagjai az elnökön, helyettesén és az ügykezelőkön (2 fő) kívül három területet képviselnek: könyvtárügyi kérdések (4 fő), szaktájékoztatásügyi kérdések (3 fő) és képzési kérdések (2 fő).

ZOLTÁN IMRE tudósítása
a Mitt. V. Öst. Bibl. közleménye alapján
(33.Jg. 1980. 2.no. 5–10.p.).